

АНТИКОРУПЦІЙНІ ДЕРЖАВНОУПРАВЛІНСЬКІ ЗАХОДИ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ТА ІНШИХ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

ANTI-CORRUPTION STATE ADMINISTRATIVE MEASURES IN THE SPHERE OF USE OF LAND AND OTHER NATURAL RESOURCES IN UKRAINE

Досліджено особливості співвіднесення понять «корупція» і «корупція земельних та інших природних ресурсів». Виявлено, вітчизняна державноуправлінська практика у сфері використання таких ресурсів відзначається недосконалістю, зокрема, упроваджується короткострокове планування в цій сфері, на жаль, напрацьовані різнохарактерні дієві корупційні схеми, що впроваджуються зацікавленим учасникам земельних правовідносин. Ці протиправні схеми становлять загрозу для збалансованої реалізації державних і суспільних інтересів у сфері економічної, соціальної й екологічної політики. Крім того, розгляд особливостей наявної державноуправлінської практики у сфері земельних відносин в Україні дав підстави стверджувати, що середньострокове та довгострокове планування векторів розвитку цієї сфери може виправити ситуацію в бік забезпечення сталого розвитку земельних відносин й унеможливлення виявів корупційних правопорушень. Вони у свою чергу спричиняють притягнення до юридичної відповідальності, наприклад, якщо діяння вчинені з корисливої чи іншої особистої зацікавленості посадовцем із використанням свого службового становища. З огляду на це найбільш ефективними заходами запобігання корупції під час взаємодії землекористувачів з органами державного управління визнано такі: 1) посилення антикорупційної системи заборон, обмежень та вимог; 2) приведення до одного знаменника правозастосовної практики законодавства України про протидію корупції у сфері обігу ринку земель; 3) вироблення заходів з протидії корупції щодо вирішення питань про вилучення у власника земельної ділянки для державних або муніципальних потреб шляхом викупу; 4) введення контрольних заходів щодо відстеження державних витрат та доходів на майно (як окремих земельних ділянок, так і цілих земельно-майнових комплексів), якщо виникає хоч найменша підозра на його придбання незаконними способами; 5) упровадження освітньо-інформаційних заходів щодо правомірної антикорупційної поведінки державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування; 6) удосконалення заходів щодо протидії корупції у бізнес-сфері землекористувачів; 7) вироблення додаткових захисних державноуправлінських заходів у сфері ринку землі з метою унеможливлення зловживань посадовцями службовим становищем на різних рівнях управління та ін.

Ключові слова: державне регулювання, державна політика, антикорупційні державноуправлінські заходи, антикорупційна політика, корупція, земельні відносини, використання земельних ресурсів, охорона при-

родних ресурсів, антикорупційні інституції, конфлікт інтересів.

Peculiarities of the correlation of the concepts "corruption" and "corruption of land and other natural resources" have been studied. It was revealed that the domestic state management practice in the field of using such resources is marked by imperfection, in particular, short-term planning is implemented in this field, unfortunately, various effective corruption schemes have been developed, which are implemented by interested participants in land legal relations. These illegal schemes pose a threat to the balanced implementation of state and public interests in the sphere of economic, social and environmental policy. In addition, consideration of the peculiarities of the existing state management practice in the field of land relations in Ukraine gave grounds to assert that medium- and long-term planning of development vectors in this field can correct the situation in the direction of ensuring the sustainable development of land relations and preventing the detection of corruption offenses. They, in turn, cause legal liability, for example, if actions are committed out of selfish or other personal interest by an official using his official position. In view of this, the following are recognized as the most effective measures to prevent corruption during the interaction of land users with state administration bodies: 1) strengthening of the anti-corruption system of prohibitions, restrictions and requirements; 2) bringing to a single denominator the law enforcement practice of the legislation of Ukraine on combating corruption in the field of land market circulation; 3) development of anti-corruption measures to resolve the issue of expropriation of a plot of land from the owner for state or municipal needs through redemption; 4) introduction of control measures to track state expenditures and income on property (both individual land plots and entire land and property complexes), if there is even the slightest suspicion of its acquisition by illegal means; 5) implementation of educational and information measures regarding the legitimate anti-corruption behavior of civil servants and local self-government officials; 6) improvement of measures to combat corruption in the business sphere of land users; 7) development of additional protective state management measures in the field of the land market in order to prevent the abuse of official positions by officials at various levels of management, etc.

Key words: state regulation, state policy, anti-corruption state management measures, anti-corruption policy, corruption, land relations, use of land resources, protection of natural resources, anti-corruption institutions, conflict of interests.

УДК 351.82: 347.453.1
DOI <https://doi.org/10.32782/ptm2663-5240-2023.37.27>

Помаза-Пономаренко А.Л.
д. наук. держ. упр., с.д., начальник наукового відділу проблем державної безпеки навчально-науково-виробничого центру Національний університет цивільного захисту України

Постановка проблеми у загальному вигляді. З появою в Україні земельних правовідносин, створення підґрунтя для формування ринку землі та інституту приватної влас-

ності на землю практично відразу утворився специфічний сегмент злочинності, пов'язаної з різними аспектами корупції. Дані випадки й сьогодні є грубим порушенням існуючих пра-

вил у збалансуванні державних, суспільних інтересів і інтересів окремо взятої особистості. Ці злочинні дії завдають шкоду як державі загалом, так і інтересам українських громадян зокрема, знижуючи рівень їхнього добробуту. У продовження попередніх наукових досліджень [16] відзначимо, що для нашої держави значною мірою характерним є вияв архетипу «тінь», який передбачає виникнення та розвиток негативних латентних явищ і процесів у найбільш важливих сферах суспільної життєдіяльності. Однією з них є сфера земельних відносин, що стають об'єктом корупційних злочинних дій. На жаль, на значний масштаб вияву архетипу «тінь» такі злочинні дії також набувають загрозливого характеру, кристалізуючи наявні проблеми у сфері земельних та інших цивілізованих ринкових відносин. Зважаючи на вичерпність земельних та інших природних ресурсів, відзначимо, що все більшої актуальності набувають питання щодо розробки та впровадження антикорупційних механізмів державного регулювання, спрямованих на унеможливлення та протидію таким злочинним діям. Усе це визначає важливість обраної проблематики дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості державного регулювання у сфері земельних відносин з позиції реалізації антикорупційної політики розглядаються В. Баштанником, В. Боклаг, О. Бородіною, В. Жушманом, В. Корнієнко, Г. Корнієнко, В. Кругловим, М. Латиніним, Т. Лозинською, В. Ломакович, С. Майстро, О. Мельниченко, А. Мерзляк, О. Пархоменко-Куцевіл, Г. Пасемко, О. Руденко, А. Статівкою, Т. Титаренко, Ю. Ульяновченку та ін. [1; 2; 3; 4; 6; 8; 10; 11; 12; 14; 15; 17; 18; 19]. Наукові напрацювання вчених присвячені певним проблемам формування та реалізації антикорупційної політики, у т.ч. у сфері земельних відносин, що включають відносини щодо права власності, користування та розпорядження. У той же час, заважаючи на вимоги часу та суспільства, потребують комплексного дослідження антикорупційні державноуправлінські заходи у сфері використання земельних ресурсів. Це потрібно зреалізувати з позиції гарантування державою права на безпечне для життя довкілля для теперішніх і майбутніх поколінь, адже безпека для суспільства – це безпека, яка виходить від нього у вигляді соціальної згуртованості, вдоволеності, стабільності тощо.

Метою статті є визначення антикорупційних державноуправлінських заходів у сфері використання земельних ресурсів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Земельна ділянка належить до одних із найбільш висо-

коліквідних об'єктів нерухомого майна, яке, при комплексному підході до використання, дає можливість посилити позиції на ринку та закласти базис під результативної реалізації різноманітних бізнес-проектів у майбутньому з метою забезпечення розвитку окремо в'язкої території та населення, яке проживає на ній [6].

У той же час, непоодинокими є випадки, коли земельні ділянки стають «ласим шматком» для різного роду шахраїв, а також представників органів державної влади та місцевого самоврядування, які сприяють реалізації корупційних схем [4; 19].

Для того, щоб розуміти й своєчасно вміти виявляти корупційну спрямованість у сфері земельних правопорушень, звернемося до встановлення її сутності як такої. Насамперед, корупцію слід розглянути крізь призму девіантної поведінки громадян-землекористувачів і політиків, які лобіюють власні «приватні» інтереси щодо швидкого незаконного збагачення, вдаючись до хабарництва, розкрадання державної власності та зрощення з мафіозних структур, у т.ч. серед представників великого бізнесу. Крім того, непоодинокими є випадки, коли до такого злочинного збагачення у сфері земельних відносин вдаються посадові особи органів державної влади, наприклад, деякі судді отримують хабара для винесення рішення «на користь» однієї зі сторін господарського спору щодо земельних питань.

Ураховуючи трактування поняття «корупція» [8; 13; 18], можна зробити наступну типологізацію її видів, взявши за основу умови взаємодії сторін-учасників корупційної схеми:

1. Побутова корупція між громадянами та чиновниками, наприклад, кумівство, подарунки від вдячних громадян-клієнтів, певні послуги посадовій особі чи його/її родичам.

2. Ділова корупція між посадовими особами та представниками бізнес-структур, наприклад, отримання хабара суддею для винесення ним «правильного» рішення в господарському спорі.

3. Корупція серед органів державної влади, наприклад, реалізація державної політики у своїх особистих (приватних корисних) інтересах, без урахування шкоди, яка наноситься інтересам електорату.

Крім того, існують й інші види найкорумпованішої поведінки особистості, це: хабарництво, частково лобізм, непотизм, розтрата, здріство, зловживання службовим становищем, «відкати», конфлікт інтересів тощо [1; 4; 15; 17].

Пропорушення корупційної спрямованості у сфері землекористування відбуваються, найчастіше, у формі «хабарництва» та «пере-

вищення службових повноважень» як при формуванні, так і надалі під час використання земельних ділянок. Підставою для висловлення такого твердження є дані Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) [13]. Експерти НАЗК ідентифікували такі найбільш поширені корупційні ризики у сфері земельних відносин:

- зловживання під час видачі та анулювання сертифіката інженера-землевпорядника (інженера-геодезиста);
- конфлікт інтересів при складанні документації інженерами-землевпорядниками;
- безкоштовна передача земельних ділянок фіктивним житлово-будівельним кооперативам;
- корупційна зміна цільового призначення земельної ділянки;
- зловживання при укладанні договорів про спільну діяльність (спільну обробку ділянки);
- передача прав на земельну ділянку в обхід процедури аукціонів;
- протиправна забудова на землях, які передані підприємствам, установам та організаціям на праві постійного користування;
- відмова від права постійного користування земельною ділянкою на користь третіх осіб;
- незаконне виведення особливо цінних земель через механізм отримання ділянки для обслуговування будинку;
- продаж інформації про місце розташування вільних земельних ділянок;
- погодження відведення земельної ділянки за процедурою безоплатної приватизації за неправомірну вигоду;
- підроблення рішень органів місцевого самоврядування про відведення земельної ділянки;
- зловживання правом безоплатного отримання земельних ділянок та «повторна приватизація»;
- залучення фіктивних заявників для виведення земельних ділянок шляхом використання механізму безоплатної приватизації;
- використання земельних пільг учасників бойових дій у корупційних схемах;
- зловживання під час здійснення контрольних (наглядових) функцій у сфері земельних відносин та землеустрою;
- отримання неправомірної вигоди за реєстрацію земельної ділянки;
- маніпуляції при прийнятті рішень щодо погодження експертизи землевпорядної документації, продаж «позитивних» висновків;
- зловживання під час проведення агрохімічної паспортизації земель;
- зловживання при видачі спецдозволів для зняття та перенесення родючого шару ґрунту;

– підроблення результатів ґрунтових обстежень задля відчуження особливо цінних земель;

- маніпуляції під час визначення ставки орендної плати за користування землями державної та комунальної власності;
- користування земельною ділянкою після закінчення строку дії договору оренди землі за неправомірну вигоду;
- вплив зацікавлених осіб на проведення земельних торгів для перемоги заздалегідь узгодженого учасника;
- внесення неправдивої інформації про земельний лот з метою уникнення конкурентної процедури аукціону;
- фальсифікація результатів земельних торгів шляхом виставлення на торги «спаринг-партнера»;
- самовільне зайняття земель державної та комунальної власності «за згоди» посадових осіб;
- знищення актів на землю в архівах кадастру;
- тіньове розпорядження землями лісогосподарського призначення;
- незаконне відчуження земель водного фонду [13].

Згідно з чинним Кримінальним кодексом України (далі за текстом – ККУ) до злочинів у галузі охорони природних ресурсів і використання земель можуть бути віднесені такі склади [7]:

1) реєстрація свідомо незаконних угод з нерухомим майном, навмисне спотворення відомостей державного кадастру нерухомості та (або) Єдиного державного реєстру прав на нерухоме майно та угод із ним, а також заниження кадастрової вартості об'єктів нерухомості, якщо ці діяння вчинені з корисливої чи іншої особистої зацікавленості посадовцем із використанням свого службового становища, а саме:

- реєстрація свідомо незаконних угод із землею, наприклад, угода із землями, які виключені з обігу;
 - заміна облікових даних Державного земельного кадастру, наприклад, внесення неправдивих записів до справжніх облікових даних, виражена в підчистках, дописках, витравленні записів тощо;
 - умисне заниження розмірів платежів за землю, наприклад, незаконне застосування податкових чи інших пільг до власника землі;
- 2) порушення правил охорони навколишнього середовища при проектуванні, розміщенні, будівництві, введенні в експлуатацію та експлуатації промислових, сільськогосподарських, наукових та інших об'єктів особами,

відповідальними за дотримання цих правил, якщо це спричинило суттєву зміну радіоактивного фону, заподіяння шкоди здоров'ю людини, масову загибель тварин чи інші тяжкі наслідки (ст. 239, 254 ККУ);

3) отруєння, забруднення або інше псування землі шкідливими продуктами господарської або іншої діяльності внаслідок порушення правил поводження з добривами, стимуляторами росту рослин, отрутохімікатами та іншими небезпечними хімічними або біологічними речовинами при їх зберіганні, використанні та транспортуванні, що спричинило заподіяння шкоди здоров'ю людини чи навколишньому середовищі;

4) незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель (ст. 239¹ ККУ) та незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах (239² ККУ) тощо.

Кількість обвинувальних вироків у сфері земельних злочинів України за період 2019-2021 рр. представлено на рис. 1.

У 2020 році було винесено 13 обвинувальних вироків за земельні злочини. Покарання передбачали стягнення штрафу з особи правопорушника, в більшості кримінальних проваджень особи визнають винну й укладають угоду зі стороною обвинувачення. Заслугує уваги і той факт, що найбільш суворі покарання припадають на злочини, пов'язані з неза-

конним заволодінням ґрунтового покриву, середня сума штрафу складає 8000 грн., також прослідковується вектор посилення кримінальної відповідальності за вчинення даного злочину, а саме одна особа була засуджена до фактичного позбавлення волі терміном на один рік. В 2020 році було прийнято 2 виправдовувальні вироки. Дані за 2015 рік свідчить про те, що в даному році було винесено лише 4 обвинувальних вироків за земельні злочини. Слід зазначити, що покарання в даних вироків призначено у вигляді штрафів від 1700 до 3400 грн.

Виправдовувальні вироки не виносились. На фоні соціально-реформаційних подій в суспільстві ми прослідковуємо викривлення бачення земельних злочинів суддями загальної юрисдикції, як суспільно небезпечних злочинів і віднесення їх до категорії кримінальних проступків, про що свідчить виключний характер майнових санкцій щодо правопорушників [5].

Очевидно, що таке завершення кримінальних проваджень у сфері земельних злочинів не виконує ні превентивних, ні охоронних, ні відновлюваних функцій у сфері земельних правовідносин. Вище зазначені дані свідчать про наявність організаційних та правових проблем розслідування злочинів у земельній сфері [2].

Недосконалість (або в деяких випадках повна відсутність) нормативних актів, що регламентують кваліфікацію дій осіб за порушення

Рис. 1. Кількість обвинувальних вироків у сфері земельних злочинів України за період 2019-2021 рр.

Джерело: складено на підставі [5]

земельного законодавства також ускладнює діяльність оперативних підрозділів. Вище вказане дозволяє посадовим особам органів влади маскувати свої дії під суспільно-корисні, приймаючи рішення колегіально, надаючи у власність земельні ділянки без дотримання відповідної процедури, змінюючи цільове призначення, обумовлюючи такі дії службовою необхідністю [14].

Однією із сприятливих умов для росту злочинності в земельній сфері та одночасно однією з проблем виявлення земельних злочинів на сьогодні є практично відсутність державного контролю у сфері використання та охорони земель. Постійне реформування державних органів виконавчої влади, що організовують та здійснюють державний нагляд (контроль) у частині дотримання земельного законодавства, використання та охорони земель спонукає до вчинення злочинів в цій сфері, а також до неефективної роботи цих органів [2].

Намагаючись оцінити корупцію за такими видами земельних правопорушень, експерти НАЗК стикаються з проблемами її латентності, оскільки злочинність у цій сфері знаходиться завжди у прихованому вигляді. З огляду на це, офіційні статистичні дані щодо земельних порушень антикорупційного законодавства, не завжди відповідають дійсності.

За загальним правилом, корупцію прийнято оцінювати в балах або індексах за шкалою від 0 до 10-ти [1; 9; 15; 17]. Інформацію одержують шляхом різних опитувань і досліджень щодо стану корупції, за результатами яких присвоюється або низький, або середній, або високий рівень наявності корупції в тій чи іншій країні (регіоні).

Варто погодитися з дослідниками [4; 19], що, якщо «вигоду» від корупційної, наприклад, угоди купівлі-продажу земельної ділянки набувають обидві сторони взаємодії, то має існувати «хтось» третій, який має опинитися у програті. Отже, тоді цей третій, будучи, наприклад, конкурентом однієї зі сторін, виступає рушійною силою корупції, тобто ставить її за умови конкуренції [1; 15; 17].

Сегментація земельного ринку, у цьому ключі, відбувається за двома основними групами (споживачами): перший – влада, другий – бізнес [3; 11]. Причому один з одним вони перебувають у безпосередньому зв'язку, але у нерівному положенні (переважає, звичайно ж, державний апарат, якому делегована влада).

Досить цікавими чинниками підвищення корупції у сфері земельних відносин й обороту об'єктів землі є насамперед будь-які перехідні

періоди у глобальному масштабі державного регулювання. Правове «безладдя», що породжується наразі (потреба створення нової системи державного управління загалом і відповідних земельних та інших норм зокрема) утворює необхідний ґрунт для використання ситуації у своїх корисливих цілях як представників державної влади, так і самих бізнесменів-землекористувачів. Так, комерційний сектор є більш схильним до короткострокових стратегій досягнення своїх цілей (основне правило бізнесу – отримання прибутку в найкоротші терміни за найменших витрат), а деякі чиновники лобіюють власні або інші корисливі інтереси. Як результат, тіньовий бізнес для обох сторін виглядає більш привабливим, чого допускати, звичайно ж, і з багатьох причин не можна.

У продовження думок науковців [3; 4; 11; 19] звернімо увагу на деякі з наслідків поширення виявів корупції у сфері земельних відносин, а саме:

1) постійні зміни нормативно-правових актів у сфері земельних відносин призводять до колізій у законодавстві;

2) неефективне державне управління у сфері земельних відносин призводить до занепаду всієї економіки країни або окремих її галузей, секторів;

3) податки та інші збори, у тому числі й земельні, лише зростають;

4) за кредитами встановлюються вищі ставки;

5) ринок землі та нерухомості потрапляє у відверту кабалу влади;

6) корупційні схеми стають все витонченішими, спостерігається зростання правового нігілізму товариства;

7) якість наданих муніципалітетом послуг відверто знижується;

8) з'являються чиновники-бізнесмени;

9) процвітає лобізм інтересів бізнес-структур у найвищих органах державної влади тощо.

Безглуздими виглядають з огляду на це скарги підприємців-землекористувачів на «ненадійність корупційних послуг». Сьогодні не всякий хабар може забезпечити бажаний результат «осіб, які просять», на їх превеликий жаль, сплативши високу ціну за «вирішення питання», вони отримують результат у вигляді послуги низької якості. Так, сплачуючи за терміновість оформлення правочину щодо земельної ділянки, люди отримують на руки документи з помилками, за виправлення яких доводиться знову доплачувати вже іншій особі. Зважаючи на це, деякі люди вважають, що законослухняним громадянином може бути «не вигідно».

Іншою утопічною ситуацією є «необґрунтовані» корупційні здирства, що є також яскравим прикладом вияву архетипу «тінь» на вітчизняних теренах. Наприклад, надання хабара за термінову реєстрацію правочину із землею, передбачає насправді його виконання в установлені законом строки (за не затягування цієї процедури). Крім того, існують і такі види хабарів, як «плата право мати місце бути». Наприклад, щоб не виникли якісь складності та необґрунтовані проблеми, орендар земельної ділянки «платить» за право переукладання договору оренди, яке йому й так гарантовано законом чи умовами договірних відносин.

Слід погодитися з О. Бородіною, В. Захарченко, В. Соловйовим та ін., що процвітання корупції у сфері земельних відносин безпосередньо пов'язане із зростанням самої тіньової економіки держави [3; 10; 17]. Як відомо, деякі представники великого бізнесу підкреслюють (даючи інтерв'ю), що «хабар – це лише всього-на-всього податок із тіньового обороту». Значить зростання корупції справді свідчить про зростання тіньової економіки. За оцінками експертів НАЗК, тіньова економіка сьогодні становить понад 80% обсягу легальної економіки [13]. З огляду на це доречним вбачається прийняття та запровадження Національного плану протидії корупції на період до 2030 року та Методики проведення наукових досліджень з метою оцінки рівня корупції в Україні. До речі, сьогодні можна посилатися на схвалену урядом України Стратегію комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції на період до 2025 року [7].

Уважаємо, що у вищевказаних правових документах, слід унормувати випадки, коли недотримання антикорупційних заборон (обмежень і вимог) унаслідок обставин непереборної сили не будуть правопорушеннями, у тому числі із земельних питань. У цьому контексті варто також визначити обставини, які пом'якшують або обтяжують відповідальність за їх недотримання правових заборон (обмежень і вимог). Крім того, слід також встановити державний контроль за витратами осіб-корупціонерів, з наступною конфіскацією їхнього майна. При цьому не варто забувати про важливість просвітницько-дослідницької діяльності на тему «антикорупційне інформування громадян», «популяризація антикорупційних цінностей та наукове забезпечення протидії корупції» тощо.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що короткострокова ефективність корупційних схем «грає на руку» зацікавленим учасникам земельних правовідносин, але не державі та суспільству. Аналіз

наявної державноуправлінської практики у сфері земельних відносин в Україні дав підстави стверджувати, що на вітчизняних теренах сформувалася практика короткострокового планування в цій сфері. Проте її середньострокове та довгострокове планування може виправити цю ситуацію в бік забезпечення сталого розвитку земельних відносин й унеможливлення виявів корупційних правопорушень. Вони у свою чергу спричиняють притягнення до юридичної відповідальності, наприклад, якщо діяння вчинені з корисливої чи іншої особистої зацікавленості посадовцем із використанням свого службового становища. Установлено, що землекористувачі не завжди розуміють, що, порушуючи закон подібним чином, вони потрапляють у залежність від бюрократів (заганяючи себе у фінансову кабалу), а останні, застосовують норми земельного законодавства у бік власних корисних інтересів. З огляду на це найбільш ефективними заходами запобігання корупції під час взаємодії землекористувачів з органами державного управління можна вважати такі:

1) посилення антикорупційної системи заборон, обмежень та вимог;

2) приведення до одного знаменника правозастосовної практики законодавства України про протидію корупції у сфері обігу ринку земель;

3) вироблення заходів з протидії корупції щодо вирішення питань про вилучення у власника земельної ділянки для державних або муніципальних потреб шляхом викупу;

4) введення контрольних заходів щодо відстеження державних витрат та доходів на майно (як окремих земельних ділянок, так і цілих земельно-майнових комплексів), якщо виникає хоч найменша підозра на його придбання незаконними способами;

5) упровадження освітньо-інформаційних заходів щодо правомірної антикорупційної поведінки державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування;

6) удосконалення заходів щодо протидії корупції у бізнес-сфері землекористувачів;

7) вироблення додаткових захисних державноуправлінських заходів у сфері ринку землі з метою унеможливлення зловживань посадовцями службовим становищем на різних рівнях управління та ін.

Отже, сприятливими умовами для вчинення земельних злочинів є недосконалість земельного законодавства, неефективна робота державних органів виконавчої влади, що організовують і здійснюють державний нагляд (контроль) у частині дотримання земельного законодавства, використання та охорони

земель, корупція та відсутність прозорого ринку земель в Україні. Саме цим проблемним питанням мають бути присвячені подальші наукові дослідження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баштанник В.В. Результативність та ефективність механізмів державної антикорупційної політики в умовах модернізації влади. Публічне адміністрування: теорія та практика. 2012. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2012_2_12.
2. Бондарчук Н.В. Злочини у сфері земельних правовідносин. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/4853/5/PZFPVZIRBS_2016_73-76.pdf.
3. Бородіна О. М. Егалітарна та ринкова земельні реформи у контексті суспільного добробуту і базових прав людини. Економіка і прогнозування. 2021. № 1. С. 49–70.
4. Гоцуєнко Н. Хабар як спосіб одержати землю. Дзеркало тижня. Україна. № 3, від 27.01.2012. URL: http://dt.ua/LAW/habar_yak_sposib_oderzhati_zemlyu-96388.html.
5. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.
6. Жушман В.П., Статівка А.М. Аграрне право: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В.П. Жушман, В.М. Корнієнко, Г.С. Корнієнко та ін. ; за ред. В.П. Жушмана та А.М. Статівки. Харків: Право, 2010. 296 с.
7. Законодавство // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>.
8. Запобігання та протидія корупції: навчальний посібник / за ред. проф. А.М. Михненка ; кол. А.М. Михненко, О.В. Руснак, А.М. Мудров, С.О. Кравченко та ін. 2-е вид., доп. І перероб. К. : НАДУ. 2011. 464 с.
9. Зарубіжний досвід створення та діяльності спеціальних антикорупційних органів. URL: https://pidruchniki.com/84688/pravo/organizatsiyu-pravovi_zasadi_stvorennya_diyalnosti_spetsialnih_antikoruptsiynih_organiv#58
10. Захарченко В. І. Українська модель ринку землі – інклюзив чи «гібрид» латифундистської

моделі? Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2021. № 4 (58). С. 149–165.

11. Ломакович В., Уньковська Т., Ільченко В., Богдан Т. Ринок землі: існуючі загрози для України та необхідні запобіжники : аналіт. доп. Growford. 2019. URL: <https://www.growford.org.ua/research/analitichna-dopovid-rynok-zemli-isnuuyuchi-zagrozy-dlya-ukrayinyta-neobhidni-zapobizhnyku>.
12. Мідор Д.Дж. Суди в Сполучених Штатах. Сент-Пол : Вест Паблішінг Ко, 1991. 85 с.
13. Названо найпоширеніші корупційні схеми у земельній сфері у 2021 р. URL: <https://kurkul.com/news/25046-nazvano-nauyposhirenishi-koruptsiynishemi-u-zemelny-sferi>.
14. Настенко А.В. Виявлення і розслідування підрозділами БОЗ МВС України одержання неправомірної вигоди службовими особами у сфері земельних правовідносин. Право безпека. 2013. № 3. С. 95–99.
15. Пархоменко-Куцевіл О.І. Інноваційні шляхи модернізації антикорупційних органів. Актуальні проблеми держави і права. 2019. С. 144–150. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bede7f39-9069-4012-b2d8-f4e6cc79fb49/content>.
16. Помаза-Пономаренко А.Л. Механізм збалансування та державної підтримки реалізації інтересів у сфері земельно-орендних відносин: архетипна природа // Збірник наукових праць переможців і кращих авторів І міжнародного конкурсу молодих учених «Архетипіка і державне управління: інституційні форми, механізми та практики». Київ: НАДУ, 2013. С. 81–89.
17. Соловйов В.М. Запобігання і протидія корупції в державному управлінні України : монографія. Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України. 2012. 508 с.
18. Футей Б.А. Добір суддів Сполучених Штатів Америки за освітніми і фаховими ознаками. Вісник Верховного Суду України. 2001. № 2. С. 57–58.
19. Шкуропад О.В. Запобігання та протидія корупції в сфері земельних відносин. Державне управління: удосконалення та розвиток № 9, 2012. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=470>.